

ՀԱՅ-ԲԵԼԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2000-2010 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Հայ-բելառուսական միջպետական հարաբերությունների հաստատման տեսանկյունից կարևոր նշանակություն ունեցավ երկու պետությունների անկախության փոխադարձ ճանաչումը: Բելառուսի Հանրապետությունը (ԲՀ) Հայաստանի Հանրապետության (ՀՀ) անկախությունը ճանաչել է 1992 թ. հունվարի 22-ին, իսկ ՀՀ-ն ԲՀ-ի անկախությունը՝ 1992 թ. փետրվարի 6-ին: 1993 թ. հունիսի 12-ի արձանագրությամբ երկու երկրների միջև հաստատվում են դիվանագիտական հարաբերություններ:

1993-1998 թթ. ՀՀ-ի և ԲՀ-ի միջև թեև կնքվել են մի շարք համաձայնագրեր և արձանագրություններ, տեղի ունեցել որոշ փոխայցելություններ, այդուհանդերձ՝ հայ-բելառուսական հարաբերություններում աշխուժություն չի նկատվել: Այս հարցում ՀՀ իշխանությունները զգուշավոր մոտեցում էին որդեգրել: Հավանաբար, դա պայմանավորված էր Բելառուսի ներքաղաքական իրավիճակով, նախագահ Ա. Լուկաշենկոյի և իր վարչակազմի, ինչպես նաև 1996 թ. ընդունված Սահմանադրության ու նորընտիր խորհրդարանի նկատմամբ Արևմուտքի բացասական վերաբերմունքով և մերժողական դիրքորոշմամբ:

1998-1999 թթ. Բելառուսը Հայաստանի հետ երկկողմ հարաբերությունները զարգացնելու պատրաստակամություն հայտնեց: Դա պայմանավորված էր նաև Ռուսաստան-Բելառուս միության ստեղծման հետ, ինչը լայն արձագանք էր ստացել հայ հասարակության որոշ շրջաններում (հատկապես Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության շարքերում): ՀՀ ԱԳՆ կողմից

ԲՀ-ում գործերի ժամանակավոր հավատարմատար էր նշանակվել Սպարտակ Կոստանյանը, իսկ 1999 թ. սկզբին ԲՀ-ում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան նշանակվեց Սուրեն Հարությունյանը: Բելառուսի հետ երկկողմ բազմաբնույթ հարաբերությունների զարգացումը համընկնում էր ՀՀ-ի քաղաքական և տնտեսական շահերին: Առաջնահերթ զարգացնելով փոխշահավետ համագործակցությունը տնտեսական և ռազմատեխնիկական ուղղություններով՝ հայկական կողմի համար նպատակահարմար էր աշխուժացնել նաև քաղաքական շփումները:

Հայ-բելառուսական հարաբերություններում 1990-ականներին թեև առկա էր քաղաքական երկխոսություն, սակայն այն գնահատվում էր, իբրև, վիթխարի հնարավորությունների դեռևս չբացահայտված դաշտ: Բելառուսում կարծում էին, որ ազդեցիկ միջազգային կազմակերպությունների ակտիվ անդամ Հայաստանը կարող էր Բելառուսին քաղաքական աջակցություն ցույց տալ միջազգային ասպարեզում: Սակայն, Հայաստանի տրանսպորտային ուղիների շրջափակումը լուրջ դժվարություններ էր հարուցում¹: Հայ-բելառուսական հարաբերություններում նոր փուլ բացվեց 2000 թ.: Փոխայցելությունները, միջկառավարական հանձնաժողովների նիստերը, ըստ էության, ստեղծեցին իրավապայմանագրային լայն դաշտ, ինչն էլ խթանիչ դեր ունեցավ երկկողմ համագործակցության համար և ցույց տվեց, որ հարաբերություններում չկա որևէ լուրջ խոչընդոտ, առկա է առանցքային հարցերում կողմերի դիրքորոշումների համահունչություն, միջազգային կազմակերպություններում և առևտրատնտեսական հարաբերություններում՝ համագործակցության մեծ ներուժ²:

¹ «Հայաստանի Հանրապետություն», 21 հուլիսի 2001 թ.:

² Նույն տեղում, 26 մայիսի 2001 թ.:

2000 թ. փետրվարի 8-10-ը ՀՀ պաշտպանության նախարար Վ. Հարությունյանի պաշտոնական այցի ընթացքում Բելառուսի վարչապետ Ս. Լինգոյի և ԲՀ Անվտանգության խորհրդի քարտուղար Վ. Շեյմանի հետ մտքեր փոխանակվեցին միջազգային և տարածաշրջանային անվտանգության հրատապ հարցերի, միջկառավարական հանձնաժողովի ընթացքում ընդունված որոշումների կատարման և այլ խնդիրների շուրջ: Լինգոն շեշտեց Բելառուսի «խոր հետաքրքրվածությունը» փոխադարձ հարաբերությունների զարգացման գործում³: Այցը որոշակի անհանգստություն առաջացրեց Ադրբեջանում և Թուրքիայում: Ադրբեջանի նախագահ Հ. Ալիևը Վաշինգտոնում հայտարարեց. «Սկզբում Մոսկվան, հետո Մինսկը: Դա կարող է լուրջ բարդություններ առաջացնել Հարավային Կովկասում»⁴: Բելառուսական կողմը հիշեցրել է, որ Հայաստանը և Բելառուսը ՀԱՊԿ-ի անդամ են, իսկ ռազմական բնագավառում կողմերի համագործակցությունը կրում է զուտ պաշտպանական բնույթ և ուղղված չէ երրորդ երկրի դեմ: Բելառուսական կողմը կարծիք է հայտնել Թուրքիայի դեսպանին, որ հայ-թուրքական հարաբերություններում «Թուրքիան պետք է ավելի բաց լինի Հայաստանի համար»⁵:

ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանի 2000 թ. հուլիսի 19-20-ի այցը Բելառուս Հայաստանի կողմից պաշտոնական մակարդակով առաջին այցն էր: Նշենք, որ դեռևս 1998 թ. ԲՀ վարչապետը և արտգործնախարարը Բելառուս այցելելու պաշտոնական հրավերներ էին ուղարկել ՀՀ վարչապետին և արտգործնա-

³ ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 6, գ. 132, թ. 53-55:

⁴ Նույն տեղում, թ. 56:

⁵ Նույն տեղում, թ. 59:

խարարին⁶: Բանակցությունների արդյունքում ստորագրվեցին շուրջ մեկ տասնյակ միջպետական համաձայնագրեր, այդ թվում՝ բարձրագույն որակավորման, գիտական-գիտամանկավարժական կադրերի ատեստավորման բնագավառում համագործակցության, եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելու ու հարկումից խուսափելը կանխելու, ագրոարդյունաբերական ոլորտում տնտեսական և գիտատեխնիկական համագործակցության, ֆինանսական և բանկային բնագավառներում փոխգործակցության մասին⁷:

Հոկտեմբերի 30-31-ը փոխադարձ պաշտոնական այցով Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվող Բելառուսի վարչապետ Վ. Երմոշինի գլխավորած պատվիրակության մասնակցությամբ հոկտեմբերի 30-ին Երևանում իր աշխատանքը սկսեց հայ-բելառուսական միջկառավարական առևտրատնտեսական հանձնաժողովը: ՀՀ վարչապետ Ա. Մարգարյանն իր գործընկերոջ հետ առանձնազրույցի ժամանակ փաստեց, որ անհրաժեշտ իրավական հիմքերը ստեղծելուց հետո, թեկուզ փոքր, բայց արդեն հստակ քայլերով պետք է առաջ ընթանալ՝ համագործակցության հնարավոր ոլորտներում: Վ. Երմոշինն իր երկրի անունից սլատրաստակամություն հայտնեց նախանշված ցանկացած ոլորտում երկխոսություն սկսել⁸:

Հայ-բելառուսական հարաբերություններում առանձնակի կարևորվում է 2001 թ. մայիսի 26-27-ը Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոյի առաջին պաշտոնական այցը ՀՀ: Այն վկայում էր Բելառուսի համար Հայաստանի հետ հարաբերութ-

⁶ Նույն տեղում, ց. 5, գ. 275, թ. 3:

⁷ <http://www.gov.am/am/news/item/1103/>.

⁸ <http://egovernment.am/am/news/item/1224/>.

յունների առաջնայնության մասին⁹: Այցի ընթացքում ՀՀ նախագահ Ռ. Քոչարյանը և ԲՀ նախագահ Ա. Լուկաշենկոն ստորագրել են «ՀՀ և ԲՀ միջև բարեկամության և համագործակցության մասին» պայմանագիրը, համաձայնագրեր՝ ներդրումների իրագործմանն աջակցելու և փոխադարձ պաշտպանության մասին, արդարադատության, կրթության բնագավառներում համագործակցության մասին (ընդհանուր առմամբ՝ 5 փաստաթուղթ)¹⁰: Պաշտոնական այցի շրջանակներում Բելառուսի նախագահը Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիր այցի ավարտին Հայոց ցեղասպանության առնչությամբ նշեց. «Մենք լավ գիտենք այդ փաստը ճանաչելու ուղղությամբ աշխարհում սկսված շարժման մասին: Ես կարծում եմ, որ Բելառուսի ժողովուրդը և պետությունը պարտք չեն մնա հայերին»¹¹: Այդուհանդերձ, նրա խոսքերն իրական գործի չվերածվեցին: Այդ է փաստում նաև այն հանգամանքը, որ արդեն իսկ 2010 թ. ՀՀ-ում ԲՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան Ստեպան Սուխարենկոն, մեկնաբանելով այն, թե ինչու Մինսկը Հայոց ցեղասպանությունը դատապարտող բանաձև չի ընդունում, ասել է, որ այդ հարցը դեռևս ամբողջությամբ ուսումնասիրված չէ: Ինչ վերաբերում է Լեոնային Ղարաբաղի հիմնախնդրին, վերջինս նշել է, որ Բելառուսը բազմիցս ամենաբարձր մակարդակով հայտարարել է, որ Ղարաբաղյան հակամարտությունը պետք է կարգավորվի խաղաղ ճանապարհով՝ տարածքային ամբողջականության և ազգերի ինքնորոշման իրավունքի հիման վրա, իհարկե, պահպանելով բոլոր կողմերի շահերը¹²:

⁹ «Հայաստանի Հանրապետություն», 30 մայիսի 2001 թ.:

¹⁰ «Ազգ», 26 մայիսի 2001 թ.:

¹¹ Նույն տեղում, 29 մայիսի 2001 թ.:

¹² <http://www.panarmenian.net/arm/news/54780/>.

2001 թ. սեպտեմբերի 1-ին ՀՀ-ում սկսեց գործել Բելառուսի դեսպանատունը: 2002-2003 թթ. այն զլխավորում էր ՀՀ-ում գործերի ժամանակավոր հավատարմատար Վալերի Սիսունը¹³: Իսկ արդեն 2003 թ. մարտի 4-ին ՀՀ նախագահ Ռ. Քոչարյանին իր հավատարմագրերն հանձնեց Հայաստանում ԲՀ նորանշանակ դեսպան Մարինա Դուգուպուլովան¹⁴: 2008 թ. օգոստոսի 14-ին ՀՀ-ում ԲՀ դեսպան նշանակվեց Ս. Սուխարենկոն: Վերջինս 2005-2007 թթ. հանդիսացել է ԲՀ Ազգային անվտանգության կոմիտեի նախագահը¹⁵:

2000-ականներին հայ-բելառուսական հարաբերություններում կայուն զարգացման միտում էր նկատվում: Կանոնավոր տեղի էին ունենում հանդիպումներ երկու երկրների նախագահների և կառավարությունների միջև: Ստորագրվեցին ավելի քան 30 միջպետական պայմանագրեր և համաձայնագրեր: 2001 թ. մայիսին նախագահների կողմից ստորագրված բարեկամության և համագործակցության մասին պայմանագիրը 2003 թ. վավերացվեց երկու երկրների խորհրդարանների կողմից¹⁶: Այն կնքվել է 10 տարի ժամկետով¹⁷:

Բավականին արդյունավետ բնույթ էր կրում հայ-բելառուսական համագործակցությունը միջազգային կազմակերպություններում, որտեղ Բելառուսը հուսալի գործընկեր էր: Այսպես, օրինակ, հայկական կողմի խնդրանքով Բելառուսը չի մասնակցել ՄԱԿ-ի և ԵԱՀԿ-ի համագործակցության հարցի՝ Լեռնային Ղարաբաղին վերաբերող քվեարկությանը: ՄԱԿ-ի Մարդու

¹³ «Ազգ», 23 օգոստոսի 2002 թ.:

¹⁴ ՀՀ-ում Բելառուսի Հանրապետության դեսպանատան ընթացիկ արխիվ:

¹⁵ http://naviny.by/rubrics/politic/2008/08/14/ic_news_112_295708/.

¹⁶ http://www.mfa.gov.by/press/news_mfa/cdf3991e2e2ff587.html.

¹⁷ ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 7, գ. 243, թ. 87-90:

իրավունքների հանձնաժողովի 57-րդ նստաշրջանում Բելառուսը համահեղինակ է դարձել Հայաստանի առաջարկած «Կոնվենցիա ցեղասպանության հանցագործության կանխարգելման և պատժի մասին» բանաձևին¹⁸:

Տարբեր գերատեսչությունների արդյունավետ համագործակցության մասին է վկայում 2000 թ. սեպտեմբերի 20-ին Կիևում ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության և ԲՀ վիճակագրության և վերլուծության նախարարության միջև համագործակցության մասին համաձայնագրի ստորագրումը¹⁹, 2001 թ. նոյեմբերի 4-6-ը ՀՀ ներքին գործերի նախարար Հ. Հարությունյանի զլխավորած պատվիրակության այցը Բելառուս, 2002-2003 թթ. փոխգործողությունների մասին արձանագրության ստորագրումը: Համանման արձանագրություն ստորագրվեց նաև ՀՀ ՆԳ փոխնախարար Ա. Երիցյանի և ԲՀ ՆԳՆ կազմակերպված հանցավորության և կոռուպցիայի դեմ պայքարի կոմիտեի նախագահ Մ. Մեդվեդևի միջև²⁰:

2002 թ. մարտի 14-16-ին ՀՀ ԱԳ նախարար Վ. Օսկանյանի զլխավորած պատվիրակության առաջին պաշտոնական այցի ընթացքում հանդիպումներ տեղի ունեցան ԲՀ վարչապետ Գ. Նովիցկու, ԱԳ նախարար Մ. Պոպովի, նախագահի աշխատակազմի ղեկավար, նախկին արտգործնախարար Ռ. Լատիպովի հետ: Պաշտոնական բոլոր հանդիպումների ընթացքում երկուստեք նշվել է երկու պետությունների միջև քաղաքական տարաձայնությունների բացակայության փաստը:

2002 թ. հունիսի 6-7-ը ՀՀ նախագահ Ռ. Քոչարյանի պաշտոնական այցը Բելառուս առաջին հերթին նպատակ էր հե-

¹⁸ Նույն տեղում, ց. 8, գ. 238, թ. 66:

¹⁹ ՀԱԱ. ֆ. 113, ց. 203, գ. 834, թ. 6:

²⁰ Նույն տեղում, թ. 57-59:

տապնդում զարգացնել և ընդլայնել հայ-բելառուսական առևտրատնտեսական հարաբերությունները: Այցի ընթացքում ստորագրվել են՝ համաձայնագիր՝ «Հայաստանի և Բելառուսի կառավարությունների միջև Հայաստանի և Բելառուսի քաղաքացիների առանց այցագրերի փոխայցելությունների մասին», արձանագրություն՝ Հայաստանի և Բելառուսի կառավարությունների միջև ազատ առևտրի մասին, սպառազինության և ռազմական տեխնիկայի փոխադարձ մատակարարումների մասին համաձայնագիր²¹: Այցի ընթացքում ձեռք բերվեցին մի շարք կոնկրետ պայմանավորվածություններ՝ բելառուսական ավտոբուսներ, «Բելազ» մականիշի խոշոր բեռնատարներ ձեռք բերելու, Հայաստանում բելառուսական տրակտորների տեխնիկական սպասարկմամբ զբաղվող տարածաշրջանային կենտրոն բացելու, հոկտեմբերին Մինսկում կայանալիք հայ-բելառուսական բիզնես ֆորումի անցկացման վերաբերյալ²²: Այցի շրջանակներում երկու երկրների մայրաքաղաքների միջև կնքվեց համագործակցության մասին համաձայնագիր²³: Հայաստանի և Բելառուսի միջև ձեռնարկատիրական գործունեության ոլորտում առկա է բավականին լայն իրավապայմանագրային դաշտ. 2010 թ. դրությամբ առկա էր 14 պայմանագիր:

2002 թ. հայ-բելառուսական համագործակցությունը ռազմական ոլորտում դինամիկ զարգացում է ապրել: Համագործակցությունը նոր ազդակ է ստացել 2002 թ. նոյեմբերի 25-27-ին ԲՀ պաշտպանության նախարար, գեներալ-գնդապետ Լ. Մալցևի՝ Հայաստան այցի շնորհիվ: 2003 թ. ռազմական և ռազմատեխնիկական ոլորտներում համագործակցությունը ձեռք է բերել ավե-

²¹ «Ազգ», 7 հունիսի 2002 թ.:

²² ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 8, գ. 239, թ. 105-107:

²³ Նույն տեղում, ց. 15, գ. 91, թ. 95:

լի գործնական ուղղվածություն, որի մասին վկայում է 2003 թ. կնքված համագործակցության մասին համաձայնագիրը²⁴:

Երկկողմ հարաբերությունների զարգացման տեսակետից կարևորվում են ՀՀ պաշտպանության նախարար, ՀՀ նախագահին առընթեր անվտանգության խորհրդի քարտուղար Ս. Սարգսյանի 2003 թ. հոկտեմբերի 9-11-ը Բելառուս կատարած այցը, ինչպես նաև ԲՀ ԱԳ նախարար Մարտինովի հոկտեմբերի 16-ին պաշտոնական այցը Հայաստան: Դա կողմերին հնարավորություն է տվել խորությամբ ընկալել միմյանց դիրքորոշումները արտաքին քաղաքական ոլորտին առնչվող սկզբունքային հարցերի շուրջ: Ձեռք են բերվել պայմանավորվածություններ նաև միջազգային կազմակերպություններում համագործակցության մասին²⁵: Բելառուսի ԱԳ նախարարի խոսքով՝ Բելառուսի արտաքին քաղաքականության մեջ առաջնահերթություն են նրա հարևան բոլոր երկրները, ու, թեև, Հայաստանը մոտ չէ աշխարհագրորեն, բայց նրա հետ հարաբերությունները ևս առաջնահերթ են²⁶:

2004 թ. փետրվարի 23-26-ը ՀՀ ԱԺ նախագահ Ա. Բաղդասարյանի գլխավորած պատվիրակության պաշտոնական այցը խորհրդարանական պատվիրակության առաջին այցն էր: Այցի ընթացքում ստորագրվեց համագործակցության մասին համաձայնագիր, և ստեղծվեց միջխորհրդարանական համագործակցության հանձնաժողով: Այցի շրջանակներում ՀՀ ԱԺ վերահսկիչ պալատի նախագահ Գ. Ոսկանյանը և ԲՀ պետական

²⁴ Նույն տեղում, ց. 12, գ. 161, թ. 121:

²⁵ Նույն տեղում, ց. 9, գ. 170, թ. 83:

²⁶ -Հայաստանի Հանրապետություն-, 18 հոկտեմբերի 2003 թ.:

վերահսկողության կոմիտեի նախագահ Ա. Տոգիկը ստորագրել են համագործակցության մասին համաձայնագիր²⁷:

2005 թ. հայ-բելառուսական հարաբերությունների զարգացման տարի էր: Որակական նոր բնույթ ստացան համագործակցությունը կառավարությունների, խորհրդարանների, նախարարությունների և զանազան գերատեսչությունների մակարդակով: Տնտեսական, ռազմական և ռազմատեխնիկական, գիտության, կրթության, մշակույթի ոլորտներում համագործակցության մասին կոնկրետ պայմանավորվածություններ են ձեռք բերվել 2005 թ. մայիսի 2-4-ը ՀՀ վարչապետ Ա. Մարգարյանի՝ Բելառուս կատարած երկրորդ այցի ընթացքում²⁸: Բելառուսում գտնվելու ընթացքում ՀՀ վարչապետն այցելեց «ՄԱԶ» արտադրական միավորում, մասնակցեց հայ-բելառուսական գործարար համաժողովի և Հայաստանում արտադրվող ապրանքատեսականու ցուցահանդեսի բացմանը²⁹: Ակտիվացան երկու երկրների շփումները նաև մշակույթի, արվեստի և կրթության ոլորտում: Հայկական տարբեր ստեղծագործական խմբեր, գեղարվեստական կոլեկտիվներ մասնակցեցին Բելառուսում անցկացված փառատոններին³⁰:

2006 թ. և հաջորդող տարիներին ամրապնդվեցին հայ-բելառուսական հարաբերությունների վերջին տարիների զարգացման միտումները: Շարունակվեցին բարձր մակարդակի երկկողմ կանոնավոր շփումները, փոխգործակցությունը արտաքին քաղաքական գերատեսչությունների միջև, այդ թվում՝ տարածաշրջանային ու միջազգային կազմակերպությունների շրջանակներում:

²⁷ ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 10, գ. 128, թ. 22-29:

²⁸ Նույն տեղում, ց. 11, գ. 138, թ. 98-99:

²⁹ <http://www.gov.am/am/news/item/1647/>:

³⁰ ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 11, գ. 138, թ. 101:

Փոխայցելությունների նախանշված ծրագրով հոկտեմբերին կայացավ ԲՀ վարչապետի այցը Հայաստան: Երկու երկրների միջև գործող իրավապայմանագրային դաշտը համալրվեց այցի շրջանակներում ստորագրված վեց փաստաթղթերով:

ՀՀ նախագահ Ռ. Քոչարյանի 2006 թ. հունիսի 1-ի հրամանագրերով Սուրեն Հարությունյանն ազատվեց Բելառուսում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպանի, նաև ԱՊՀ կանոնադրական և այլ մարմիններում ՀՀ մշտական լիազոր-ներկայացուցչի պարտականություններից: Այդ պաշտոններում նշանակվեց Օլեգ Եսայանը³¹: Իսկ 2010 թ. ապրիլի 26-ին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի հրամանագրով այդ պաշտոնում նշանակվեց Արմեն Խաչատրյանը՝ ազատվելով Ուկրաինայում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպանի պարտականություններից³²:

2006 թ. հոկտեմբերի 22-ին պաշտոնական այցով Հայաստան ժամանած Բելառուսի վարչապետ Ս. Սիդորսկու գլխավորած պատվիրակությունը հոկտեմբերի 23-ին հանդիպեց ՀՀ վարչապետ Ա. Մարգարյանի հետ: Հանդիպման ընթացքում կողմերը կարևորեցին և հեռանկարային համարեցին տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, դեղագործության, գյուղատնտեսության, էներգետիկայի, աղամանդագործության և ոսկերչության ու մի շարք այլ ոլորտներում համագործակցության զարգացումը³³:

2006 թ. բարելավվեց տրանսպորտային կապը Բելառուսի հետ: «Բելավիա» ընկերության հետ բանակցությունների արդյունքում նույններից սկսեց գործել «Արմավիա» ընկերության Երևան-Մինսկ-Երևան չվերթը: Այն իրականացվում էր շաբաթը

³¹ <http://armenpress.am/arm/news/659/>.

³² http://www.report.am/am/news/other-2/old_1156.

³³ <http://www.gov.am/am/news/item/2869/>.

մեկ սնգամ՝ ի լրումն նույն պարբերականությամբ իրականացվող «Բելավիա» ընկերության Մինսկ-Երևան-Մինսկ չվերթի³⁴:

2007 թ. սկիզբը նշանավորվեց փետրվարի 17-ին ՀՀ-ում տեղի ունեցած հայ-բելառուսական միջխորհրդարանական համագործակցության երկրորդ նիստով, որի ընթացքում քննարկվեցին երկկողմ առևտրատնտեսական համագործակցության, ազգային օրենսդրությունների մերձեցման ու օրենսդրական փորձի փոխանակման, իրավապայմանագրային դաշտի զարգացման և այլ ոլորտներին առնչվող հարցեր³⁵:

Միջտարածաշրջանային փոխշահավետ համագործակցության վառ օրինակ է 2007 թ. սեպտեմբերի 24-30-ը Մինսկի մարզի Ժողինոյի քաղաքապետարանի հրավերով ՀՀ Սյունիքի մարզի Քաջարանի քաղաքապետ Վ. Գևորգյանի գլխավորած 17 հոգանոց պատվիրակության այցելությունը Բելառուս³⁶: Քույր քաղաքներ Ժողինոյի և Քաջարանի միջև տարբեր ոլորտներում համագործակցության զարգացման ու մշակութային կապերի ամրապնդման հարցերի հետ մեկտեղ քննարկվել են «Բելազ» մականիշի խոշոր ինքնաթափերի Հայաստան առաքման և հուսալի շահագործման խնդիրները³⁷: 2008 թ. հունիսին կայացել է Մինսկի մարզի գործկոմի նախագահ Ֆ. Կրուպեցի գլխավորած պատվիրակության այցը Սյունիքի մարզ³⁸, իսկ դեկտեմբերի 8-11-ը այցով Մինսկում էր ՀՀ Սյունիքի մարզպետ Ս. Խաչատրյանի գլխավորած պատվիրակությունը³⁹: Կայացած հանդիպումների արդյունքում փոխհամաձայնեցվել և ստորագրվել են համա-

³⁴ ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 13, գ. 90, թ. 9:

³⁵ Նույն տեղում, ց. 13, գ. 90, թ. 88:

³⁶ Նույն տեղում, թ. 89:

³⁷ <http://www.mfa.am/hy/press-releases/item/2007/10/02/kajaran/>.

³⁸ Նույն տեղում, ց. 14, գ. 114, թ. 89:

³⁹ <http://www.mfa.am/hy/press-releases/item/2008/12/17/belarus/>.

գործակցության պայմանագրեր Կապան և Բորիսով, Ագարակ և Սուլիգորսկ, Սիսիան և Սլուցկ, Մեղրի և Մյադել, Գորիս և Նեսվիժ քաղաքների միջև⁴⁰։ Գլխավորապես առևտրատնտեսական համագործակցություն էր նկատվում ԲՀ Մինսկի շրջանի և ՀՀ Սյունիքի մարզի միջև։ 2010 թ. տեղի ունեցան փոխադարձ այցեր՝ ՀՀ Շիրակի մարզի մարզպետի այցը ԲՀ Գրոդնոյի շրջան, ՀՀ Արագածոտնի մարզպետի այցը ԲՀ Մոգիլովի շրջան, ԲՀ Վիտեբսկի շրջանի ղեկավարության այցը ՀՀ Տավուշի մարզ։ Նշված շրջանների միջև համաձայնագրեր են կնքվել առևտրատնտեսական, գիտատեխնիկական և մշակութային ոլորտներում համագործակցության մասին⁴¹։

2008 թ. նոյեմբերի 27-28-ը ՀՀ արտգործնախարար Է. Նալբանդյանի՝ Բելառուս կատարած պաշտոնական այցի շրջանակներում քննարկվեցին երկկողմ, տարածաշրջանային հարցերի լայն շրջանակ⁴²։

2009 թ. մարտի 11-ին աշխատանքային այցով Հայաստան ժամանած Բելառուսի նախագահ Ա. Լուկաշենկոյի հետ քննարկել են երկու երկրների միջպետական հարաբերությունների խորացմանը, առևտրատնտեսական կապերի հետագա ընդլայնմանը, միջազգային կազմակերպություններում ու կառույցներում համագործակցությանը, գլոբալ ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում ազգային տնտեսությունների առջև ծառացած մարտահրավերների դիմագրավմանը վերաբերող հարցեր⁴³։ Բելառուսի նախագահը հայ գործարար շրջանակներին առաջարկել է ներդրումային և այլ նախագծեր իրականացնել

⁴⁰ «Հայաստանի Հանրապետություն», 12 դեկտեմբերի 2008 թ.։

⁴¹ http://armenia.mfa.gov.by/ru/bilateral_relations/political/.

⁴² ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 14, գ. 114, թ. 88։

⁴³ <http://m.president.am/hy/press-release/item/2009/03/11/news-435/>.

Բելառուսում: Այդ նպատակով Մինսկ են մեկնել «Մուլտի Գրուպ» կոնցերնի նախագահ Գազիկ Ծառուկյանն ու «Արդիմպեքս» ՍՊԸ-ի գլխավոր տնօրեն Ռոբերտ Տոնոյանը⁴⁴:

Իսկ արդեն հոկտեմբերի 29-31-ին պաշտոնական այցով Հայաստանում գտնվող Բելառուսի արտգործնախարար Ս. Մարտինովի և ՀՀ արտգործնախարար Էդվարդ Նալբանդյանի համատեղ մամլո ասուլիսին Մարտինովը նշեց. «Բելառուսը հուսով է, որ Հայաստանն ու Ադրբեջանը կկարողանան փոխգիջման հասնել Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման հարցում»: Անդրադառնալով Ադրբեջանին Բելառուսի կողմից զենքի առաքմանը՝ Մարտինովն ասաց, որ այդ քայլով Մինսկը չի խախտում միջազգային պարտավորություններն ու ՀԱՊԿ գծով ստանձնած պարտավորությունները⁴⁵: ԲՀ նախարարը ելույթով հանդես եկավ ԵՊՀ ուսանողների և պրոֆեսորադասախոսական կազմի առջև՝ «Բելառուս. արտաքին քաղաքականության ակտուալ ուղղությունները» թեմայով: ԲՀ նախարարի Շիրակի մարզ այցի արդյունքում կնքվել է համաձայնագիր Բելառուսի Գրողնոյի շրջանի և ՀՀ Շիրակի մարզի միջև՝ առևտրատնտեսական, գիտատեխնիկական և մշակութային ոլորտներում համագործակցության մասին⁴⁶:

2009 թ. Ռուսաստանի և Բելառուսի միջև սկիզբ առած տարաձայնությունները՝ պայմանավորված եներգակիրները Բելառուսին շուկայական գնով առաքելու ՌԴ նոր քաղաքականությամբ, առիթ հանդիսացան Բելառուսի կողմից եվրոպական երկրների հետ հարաբերությունները վերակառուցելուն ուղղված որոշ քայլեր կատարելու համար: 2009 թ. ապրիլին բելառուս ժողովրդին և Ազգային ժողովին ուղված իր ուղերձում Լու-

⁴⁴ <http://www.newsarmenia.am/arm1/20090617/42091895.html>.

⁴⁵ «Ազգ», 31 հոկտեմբերի 2009 թ.:

⁴⁶ http://mfa.gov.by/press/news_mfa/ff734b2bcd2dc90e.html.

կաշենկոն շեշտում էր, որ այն կարող է իրականացվել առանց նախապայմանների և չի կարող ուղղված լինել ընդդեմ Ռուսաստանի: Եվրոպական կառույցները և ԱՄՆ-ն եներգակիրները եվրոպական երկրներ առաքման, ինչպես նաև 2008 թ. օգոստոսի վրաստանյան իրադարձությունների շուրջ ՌԴ-ի հետ ծագած տարաձայնությունների արդյունքում սկսեցին որոշակի պատրաստակամությամբ արձագանքել երկխոսություն ծավալելու Բելառուսի նախաձեռնություններին⁴⁷: 2010 թ. մարտի 22-ին Հայաստանում էր ԲՀ ԱԺ պատվիրակությունը՝ փոխնախագահ Վ. Իվանովի գլխավորությամբ՝ մասնակցելու ՀՀ և ԲՀ ԱԺ-ների միջխորհրդարանական հանձնաժողովի 4-րդ նիստի աշխատանքներին⁴⁸: Իսկ 2010 թ. օգոստոսի 17-ին աշխատանքային այցով Հայաստան ժամանեց Բելառուսի նախագահ Ա. Լուկաշենկոն՝ մասնակցելու օգոստոսի 20-22-ը անցկացվելիք ՀԱՊԿ երկրների նախագահների գագաթնաժողովին: Դեկտեմբերի 2-ին կայացել է Բելառուսի գործարարների պատվիրակության այցը Հայաստան⁴⁹:

Այսպիսով, կարող ենք փաստել, որ ՀՀ-ի և ԲՀ-ի հարաբերություններին հիմնականում բնորոշ էր քաղաքական տարաձայնությունների բացակայությունը, միջազգային առանցքային հարցերում համանման դիրքորոշումները, միջազգային կազմակերպություններում գործողությունների համաձայնեցումը: Հարաբերությունների նման մակարդակը հետագա տարիներին առկա բոլոր ոլորտներում համագործակցությունն ավելի ընդլայնելու ու զարգացնելու հնարավորություն է տալիս:

⁴⁷ ՀՀ ԱԳՆ արխիվ, ց. 15, գ. 91, թ. 49:

⁴⁸ http://www.parliament.am/news.php?cat_id=2&NewsID=3832&year=2010&month=03&day=22.

⁴⁹ http://www.mfa.am/u_files/file/reports/report2010.pdf.

**ARMENIAN-BELARUSIAN INTERSTATE
RELATIONS IN 2000-2010**

SUMMARY

After the collapse of the Soviet Union for the post-Soviet countries was of a key importance establishment of multilateral relations with each other. Diplomatic relations between Belarus and Armenia were established on June 13, 1993. In September 2001 in Yerevan, opened the Embassy of the Republic of Belarus. Embassy of the Republic of Armenia in the Republic of Belarus has been operating since 1993. With the establishment of diplomatic relations cooperation between the two sovereign states of Armenia and Belarus reached a qualitatively new level, an important factor of which is the active political dialogue, supported by the leadership of Armenia and Belarus, both bilateral and in multilateral activities. Relations between the two countries characterized by political proximity of positions on most key international problems, coherence and mutual support in international organizations interested in improving the efficiency of cooperation within the CIS, the creation of the SCTO.

АРМЯНО-БЕЛАРУССКИЕ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ В 2000-2010 ГОДАХ

РЕЗЮМЕ

13 июня 1993 г. между Республикой Беларусь и Арменией были установлены дипломатические отношения. С этим сотрудничество двух суверенных государств вышло на качественно новый уровень. Важным фактором в отношениях стран является активный политический диалог, поддерживаемый руководством. Отношениям между странами свойственно близость позиций по большинству ключевых международных проблем, согласование действий и взаимная поддержка в международных организациях, заинтересованность в повышении эффективности сотрудничества в рамках СНГ, создания в рамках ОДКБ системы коллективной безопасности.